

Elintarvikepäivä 14.5.2024 | Annikka Hurme, puhe

Omavarainen ruoantuotanto on Suomen turvallisuuden, talouskasvun ja tulevaisuuden menestyksen peruspilari

Hyvät kuulijat: ruoka-alan kollegat ja ruoantuotannon tärkeät vaikuttajat,

On tullut lähestulkoon tavaksi aloittaa Elintarvikepäivä toteamalla, että maailma ympärillämme muuttuu yhä nopeammin ja vastassa on monenlaisia yllätyksiä eri rintamilla. Tässä muuttuvassa ja yllättävienkin tapahtumien ajassa maassamme ymmärretään yhä paremmin se, että ruoantuotanto on osa turvallisuuspolitiikkaa, ja kotimainen elintarviketeollisuus on erottamaton osa Suomen huoltovarmuutta ja omavaraisuutta. Omavaraisen ruoantuotannon tärkeyttä ei kyseenalaista enää kukaan. Ruokaturvan kannalta meillä meneekin melko hyvin. Ruoantuotantomme omavaraisuusaste on korkea, noin 80 prosenttia. Sen sijaan lannoitteiden ja polttoaineiden osalta emme enää olekaan niin omavaraisia.

Maataloudella ja elintarviketeollisuudella on eräänlainen kohtalon yhteys. Ilman innovatiivista elintarviketeollisuutta ei ole lisäarvoa tuottavaa maataloutta - ja myös päinvastoin. Siksi olisikin tärkeää, että puhuisimme ruokapolitiikasta maatalouspolitiikan sijaan. Toimiva ruokapolitiikka takaa kestävästä maataloudesta, ja siksi meidän tulisi rohkeasti uskaltaa kyseenalaistaa nykyisen maatalouspolitiikan tiettyjä lainalaisuuksia ja keskittyä siihen, että tuemme sellaista ruoantuotantoa, joka takaa toimeentulon läpi koko ketjun maatilalta loppukäyttäjälle. Näen, että olisi tärkeää sovittaa EU-politiikkoja yhteen siten, että ruokaturva ja ruoka-alan kriisinkestävyys vahvistuvat muiden tavoitteiden rinnalla. Ruoka-alaan vaikuttavia säädöksiä tehdään komission useilla pääosastoilla. Tätä työtä olisi koordinoitava esimerkiksi siten, että tulevan komission yksi varapuheenjohtajista saisi sen ruokakomissaarina vastuulleen. Suomen pitää varmistaa, että oma ruoantuotanto on mahdollista eri toimialueiden EU-politiikkojen yhteissummana.

Ilman kannattavaa elintarviketeollisuutta ja kannattavaa alkutuotantoa menetämme kykymme olla omavarainen ja huoltovarmuus kärsisi. Se on tosiasia, joka meidän on tiedostettava. Emme myöskään voi vähätellä sitä, että elintarviketeollisuus on yksi niistä aloista, joka toimii ja työllistää kaikkialla Suomessa, myös Itä- ja Pohjois-Suomessa. Se on suuri arvo koko maaillemme.

Koko ruokaketju työllistää noin 320 000 ihmistä Suomessa. Yksi työpaikka elintarviketeollisuudessa työllistää vähintään kolme muuta työntekijää muualla yhteiskunnassa. Elintarviketeollisuus ohitti vuonna 2021 työllisten määrässä metsäteollisuuden. Seuraavaksi elintarviketeollisuus ohittanee metsäteollisuuden arvonlisäyksen määrässä. Mutta tätä varten tarvitaan työntekijöitä. Samoin kuin monet muut alat, olemme huolisamme siitä, riittääkö meillä osaavaa työvoimaa tulevaisuudessa. Uusia nuoria tekijöitä tarvitaan myös tuottajapuolella, jotta meillä olisi kotimaista laadukasta viljaa, maitoa, kasviksia ja muita luonnon antimia. Toki meidän itsemme on huolehdittava siitä, että olemme alana ja toimijoina kiinnostavia ja vetovoimaisia työnantajia parhaille osaajille. Emme silti tule pärjäämään omillamme, vaan tarvitsemme Suomeen uutta työvoimaa. Työvoiman saatavuutta on tärkeä helpottaa, ei vaikeuttaa, jotta meillä olisi riittävästi tekijöitä alkutuotannossa, logistiikassa ja tuotantolaitoksissa. Sillä jos ruoka-alalla ei riitä työntekijöitä, meillä tulee nälkä.

Regulaatiolle on paikkansa, mutta se ei saa näivettää kilpailukykyämme

Ruoka-ala on EU:n säädellyn toimiala. Harva tietää, kuinka monien säädösten noudattamista edellytetään matkalla raaka-aineesta valmiiseen tuotteeseen. Lainsäädäntö vaatii esimerkiksi

pakkauksiin paljon tietoa ja merkintöjä, eikä tarve uusille pakkaustiedoille ole lainsäätäjän näkökulmasta ainakaan vähenemässä.

En sano, ettemme tarvitsisi säätelyä, mutta olen huolissani sääntelyn nopeasta lisääntymisestä sekä siitä, että uusimmat regulaatiot, lait ja asetukset EU-tasolla eivät huomioi vaikkapa ruoantuotantoon liittyviä maantieteellisiä eroavaisuuksia eivätkä esimerkiksi meillä käytössä olevia, toimivia pakkausten kierrätysjärjestelmiä. Tästä hyvänä esimerkkinä on EU-parlamentin tuore päätös puoltaa pakkausjätettä suitsivan sääntelyn kiristämistä. Valmistelussa ei huomioitu esimerkiksi Suomessa ja Ruotsissa käytössä olevaa, erinomaisesti toimivaa pullopanttijärjestelmää. Pahimmillaan tämä tarkoittaa rinnakkaisen palautusjärjestelmän kehittämistä, mikä tuo valtavia lisäkustannuksia alallemme. Tällainen regulaatio ei edistä alamme kilpailukykyä, vaan syö yritysten investointimahdollisuuksia.

On selvää, että erityisesti ruoka-alalla kaikki turvallisuuteen liittyvä säätely on ensiarvoisen tärkeää. Olen silti sitä mieltä, että liian monimutkaisella sääntelyllä EU nakertaa omaa kilpailukykyään ja innovatiivisuuttaan tiukassa maailmanlaajuisessa kilpailussa. EU:n tasolla pitäisi huomioida paremmin myös uudet elintarvikkeet ja tulevaisuuden solumaatalouden keinoin valmistetut tuotteet. EU:n hitaan lupaprosessin vuoksi jääme tällä hetkellä jälkeen uusielintarvikkeiden kehityksessä USA:lle ja Hongkongille. Tuoteturvallisuus on meille kaikki kaikessa, mutta myös luovuutta ja uutta ajattelua tarvitaan, jotta emme näivetä itseämme sääntelyllä ja hitaalla lupaprosessilla.

Tutkimus- ja kehitystoiminta on alan moottori

Suomessa pyritään vauhdittamaan talouskasvua nostamalla tutkimus- ja kehittämispanostukset neljään prosenttiin bkt:stä vuoteen 2030 mennessä. Maan hallitus on sitoutunut tavoitteeseen, mutta edellytyksenä on, että myös yksityinen elinkeinoelämä investoi vastaavasti t&k:hon.

Tiedämme, että TKI-panostukset ovat paras lähde kasvulle ja keino yrityksille pärjätä äärimmäisen kovassa elintarvikealan kansainvälisessä kilpailussa. Jotta pystymme investoimaan jatkossakin, on meidän tehtävä joka vuosi paljon enemmän ja panostettava TKI-toimintaan yhä määrätietoisemmin.

Business Finlandin myöntämän rahoituksen turvin lähdemme Valiolla rakentamaan ruokajärjestelmän uudistamista tähtäävää FOOD 2.0-hankekokonaisuutta. Elintarvikealan kaikkien aikojen ensimmäinen veturihanke on iso asia koko ruoka-alalle ja kertoo siitä, että meihin uskotaan kestävän ja kannattavan liiketoiminnan rakentajana. Business Finland on julkinen toimija, joka tarjoaa innovaatorahoitusta ja edistää suomalaisyritysten vientiä. Veturiyritykset valitaan tarkasti, ja rahoituksen saadakseen pitää osoittaa kykyä toimia koko alan veturina ja luoda kasvua globaaleilla markkinoilla. Muut veturiyrityksiksi valitut yritykset olivat Kempower, Patria ja Wärtsilä. Olemme hyvässä seurassa.

TKI-panostukset vievät ruoka-alaa leveämmän leivän ääreen kituliaasti kasvavassa Suomessa. Suomen on oltava vetovoimainen maa innovoinnille ja investoinneille, verotus ja säätely mukaan lukien, jotta hyötyisimme yritysten ja yhteiskunnan panostuksista täysimääräisesti.

Vihreä siirtymä, vastuullisuus, kiertotalous ja kestävä kehitys.

Väestönkasvu, ilmastonmuutos ja luonnon monimuotoisuuden väheneminen haastavat tapaamme tuottaa ruokaa. Nykyisillä ruoantuotannon ratkaisuille emme pysty tuottamaan enemmän ruokaa pienemmillä päästöillä, vaan monia asioita on mietittävä uusiksi niin meillä Suomessa kuin koko maailman mittakaavassa.

Me elintarviketeollisuudessa olemme oikeasti aika petoja keksimään innovatiivisia ratkaisuja niin tuotantoprosesseihin kun pakkauksiinkin.

Ruuantuotannon päästöjen merkittävä vähentäminen vaatii isoja muutoksia, kuten esimerkiksi siirtymistä ilmastoviisaaseen hiiliviljelyyn, turvepeltojen päästöjen vähentämistä ja irtautumista fossiilisista energialähteistä. Tämä tarkoittaa isoja investointeja sekä uutta teknologiaa ja edellyttää, että koko ruokaketju on kannattava ja elinvoimainen.

Samaan aikaan keskustelut uusista energia- ja ilmastolainsäädännön vaatimuksista luovat kuitenkin epävarmuutta koko suomalaisen elintarvikealan investointiympäristöön. Varsinaiset lainsäädäntöehdotukset tekee vasta seuraava komissio tulevina vuosina. Vuoteen 2040 ulottuvat kunnianhimoiset tavoitteet myös luovat ennakoitavuutta yrityksille. Lainsäädännöllä ei tulisi kuitenkaan liian yksityiskohtaisesti määrittää keinoja tavoitteiden saavuttamiseen.

Vihreä siirtymä on täynnä mahdollisuuksia, mutta se sisältää myös monia epävarmuuksia.

Tulevaisuuden ruokajärjestelmä on yhdistelmä perinteistä maataloutta ja tulevaisuuden teknologioita. Ruoantuotannon ohessa syntyy energiaa, rehua ja esimerkiksi kuitumateriaaleja. Samalla ravinteet eli typpi ja fosfori sekä vesi ja hiili kiertävät ruokajärjestelmän eri osien välillä. Itse ruoantuotanto pitää sisällään kaikki ruoantuotannon muodot. Kasvipohjaiset, eläinperäiset ja solumaatalouden keinoin tuotetut elintarvikkeet kytkeytyvät ruokajärjestelmässä toinen toisiinsa. Lisäksi esimerkiksi eläintiloilta saadaan kiertolannoitteita kasvinviljelyyn, fossiilitonta energiaa ja kasvintuotannon elintarvikkeiksi kelpaamattomat satoerät käytetään eläinten rehuksi. Toistaiseksi kiertotalouden on ollut vaikea kilpailla fossiilitalouden äärimmäisen tehokkaiksi viritettyjen ratkaisujen kanssa.

Tarvitsemme uutta tulevaisuuteen katsovaa ruokajärjestelmää, joka huomioi ympäristökysymykset, paikallisen huoltovarmuuden, ruokaturvan ja ruoan reilun tarjonnan kaikille. Tulevaisuuden haasteet ruoantuotannolle ovat isoja. Valon määrä, lämpötila, sateisuus ja kuivuus vaikuttavat siihen, mitä missäkin päin maailmaa voi ja kannattaa viljellä. Haastavissakin olosuhteissa ruoantuottajien ja koko ketjun on saatava elantonsa tekemästään työstä.

Meillä pohjoisessa kasvukausi on lyhyt ja valtavan intensiivinen. Olosuhteet eivät sovi suuressa osassa maata ainakaan taloudellisesti kannattavaan ruokakasvien tuotantoon. Sadot eivät ole riittävät, eikä laatu välttämättä riitä elintarvikekäyttöön. Täällä kuitenkin monet nurmikasvit kasvavat hyvää satoa tuottaen pohjoisinta Lappia myöten. Tietyillä alueilla Suomessa voidaan ja kannattaakin lisätä ruokakasvien viljelyä nykyisestä, mutta emme pysty kilpailemaan Keski-Euroopan viljelyolosuhteiden kanssa. Siksi myös vastuullinen maidon ja lihan tuotanto on järkevää Suomessa.

Ruokakeskustelussa kasveihin ja eläimiin perustuva ruoantuotanto asetetaan usein vastakkain, vaikka todellisuudessa ne täydentävät toisiaan. Mikään yksittäinen ratkaisu kuten pelkästään kasvipohjaisen ruoan tuottaminen tai solumaatalous ei tule yksin ratkomaan tulevaisuuden haasteita.

Kansanterveyttä ei paranneta eriarvoisella verotuksella

Tiedostamme ruoka-alalla, että meillä on iso vastuu siinä, millaisia tuotteita valmistamme, ja että tarjoamme ravitsemuksellisesti laajan valikoiman vaihtoehtoja, niin arkeen kuin juhlaan. Meillä Suomessa onkin laaja valikoima kuluttajien toiveiden mukaisia tuotteita moniin eri ruokailutilanteisiin: terveellisiä ja terveyttä edistäviä tuotteita sekä herkuttelutuotteita juhlahetkiin.

Maailmanlaajuinen hyvinvointitrendi ohjaa vahvasti alan tuotekehitystä: koska kuluttajat ovat yhä kiinnostuneempia terveellisemmistä ja hyvinvointia lisäävistä tuotteista, sellaisia on yhä enemmän tarjolla. Valitettavasti EU:n terveystuotteita koskevan sääntelyn vuoksi tuotteiden terveysominaisuuksista kertominen on tehty hyvin haastavaksi meille alan yrityksille. Tähän olisi hyvä saada muutos, jotta voimme paremmin vastata kuluttajien toiveisiin.

Kansanterveyttä ei kuitenkaan ratkaista sillä, että ruoka-alaa verotetaan niin, että erilaiset tuoteryhmät tai toimijat joutuvat keskenään eriarvoiseen asemaan. Hallitus oli oikeilla jäljillä etsiessään kehysriihessä kasvun eväitä sopeutustoimien lisäksi, mutta lopputulos oli ristiriitainen. Huoltovarmuuden kannalta tärkeä ruoka-ala jäi sivurooliin hallituksen kasvupaketissa. TKI-investointien tukeminen ei yksin auta, jos muut toimet heikentävät yritysten toimintaedellytyksiä. Kakkua ei voi samaan aikaan syödä ja säästää.

Yksittäisiin tuoteryhmiin kohdistuva terveysperusteinen verotus ei ole oikotie, jolla ohjattaisiin ihmisiä terveellisempään ruokavalioon. Veron yhteyttä terveyden edistämiseen on hankala todentaa, koska ravitsemus koostuu monista erilaisista kulutusvalinnoista. On uhka, että yksittäisten tuoteryhmien verotus saattaa jatkossa laajeta muihinkin tuotteisiin. Tällä ei kuitenkaan saavuteta toivottuja vaikutuksia kulutustottumuksiin, mutta heikennetään alan kilpailukykyä.

Muissa pohjoismaissa ruoka-alan kasvua tuetaan paremmalla sääntelyllä ja kansalaisten terveyttä edistetään yhteistyössä elinkeinoelämän kanssa ravitsemussitoumusten kautta. Tämänkaltainen suunta olisi myös meillä toivottavaa. Elintarviketeollisuus tekee jo tänä päivänä paljon terveellisen ravitsemuksen eteen. Olemme jo vuosikymmenet vähentäneet suolan, sokerin ja tyydyttyneen rasvan määriä elintarvikkeissa, ilman veroja. Verolla ei piiskata suomalaisia hoikemmiksi ja terveemmiksi. Ihmisten terveys ja hyvinvointi ovat monimutkainen kokonaisuus, jossa ruuan lisäksi moni muu asia vaikuttavat lopputulokseen. Holhouksen sijaan tarvitaan enemmän myönteistä ohjausta ja valistusta sekä kokonaisvaltaisia toimenpiteitä ruoka-alan ja julkisten toimijoiden yhteistyönä parempien valintojen tueksi. Kuluttajat tekevät tällä hetkellä valintansa hinnan perusteella, ja ruuan hintaa nostava vero ohjaa ostopäätöksiä helposti kohti tuontituotteita.

Vakaa ja kannattava kotimarkkina rakentaa myös ruokaviennin edellytyksiä.

Viennin kasvattaminen on mahdollisuus, joka meidän kannattaa hyödyntää. Ehdoton edellytys kasvulle kuitenkin on, että elintarvikeyritysten toimintaolosuhteet ovat kotimaassa kunnossa ja ennustettavissa. Tarvitaan samaan suuntaan osoittavaa verotusta, investointipolitiikkaa ja työllisyyspolitiikkaa. Nämä luovat alan yrityksille kannattavan liiketoiminnan lähtökohdat, joista on mahdollista ponnistaa vientimarkkinoille. Vienti on elintarvikeyritykselle investointi, joka vaatii taloudellisia panostuksia ja tarvittaessa kykyä sietää myös tappioita. Siksi kotimarkkinoilla tarvitaan vakautta ja kannattavuutta – kuten myös vienninedistämispalveluita esimerkiksi Ruokavirastosta ja Business Finlandista. Laadukas T&K- ja innovaatiotoiminta sekä riittävä määrä osaajia vauhdittavat myös vientiä.

Viennissä ei yleensä ole tarjolla pikavoittoja, mutta määrätietoisella työllä saamme taatusti kasvua. Yhtä tärkeää kuin vienti on myös säilyttää kilpailukyky tuontia vastaan. Meidän on pystyttävä kehittämään ja tarjoamaan tuotteita, jotka kuluttajia kiinnostavat.

Kun keskustelemme ruoantuotannosta tällä tasolla, kuulostaa helposti siltä, että ruoka on kovinkin vaikea, monimutkainen ja haastava asia. Ruoka on kuitenkin meille jokapäiväinen nautinnon ja ilon aihe, ja ruoan äärelle kokoonnutaan tapaamaan ystäviä ja läheisiä. Tämä on tärkeä asia pitää mielessä, kun pohdimme ruoantuotannon suuria linjoja ja haastaviakin aiheita.

Toivotankin kaikille erittäin maistuvaa ja inspiroivaa Elintarvikepäivää!